

פאר מקדושים

פנינים נדירים מספרים עתיקי יומין

פרשת לך תשפ"ה

וה' אמר אל אברהם וגו', שא נא עניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפונה ונגבה וקדמה וימה. (יג יד)

שמעתי מהגאון המפורסם מוהר"ר אליהו מוויילנא ז"ל לפרש, הא דאיתא בילקוט ראובני שאברהם אכל נגד שבעים אנשים, והוא ע"ד (שמות כד יא) ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו, דהיינו שהשיג וראה נגד שבעים אנשים והם הסנהדרין.

ולפי דברות אלה נמצא קשה, דאיתא בגמרא (בכורות נד:) עד כמה ראינו של אדם, כמלוא רגל הרועה שהוא ט"ז מיל דהיינו ד' פרסאות, נמצא לפי דברי הגאון הנ"ל שראיית אברהם היה נגד שבעים אנשים, נמצא שהיתה ראייתו שבעים פעמים ד' פרסאות שהוא מאתיים ושמונים פרסאות, א"כ יש להקשות באיזה מקום היה עומד אברהם בשעה שהקב"ה אמר לו שא נא עניך מן המקום אשר אתה עומד שם, דהנה ידוע מאמר הש"ס (מגילה ג.) ארץ ישראל הוא ת' פרסה על ת' פרסה, ואם היה עומד בקצה ארץ ישראל הא לא ראה רק ר"פ פרסאות, וחסר לו ק"כ פרסאות מארץ ישראל אשר לא ראה, והקב"ה אמר לו כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתגבנה, ומשמע דקאי אכל ארץ ישראל.

וצ"ל שהעמידו באמצע ארץ ישראל כדי שיוכל לראות הכל, ובזה ראה גם האלכסון, דידוע כלל הש"ס (עירובין נז.) אמה בריבוע - הוא באלכסון אמה ושני חומשי אמה (1.4 אמות). נמצא כשעומד באמצע א"י יש לו לכל צד מאתיים פרסה, ועל כל מאה פרסה האלכסון הוא מאה וארבעים פרסה, א"כ על שני מאות, האלכסון שני מאות ושמונים שהוא מכוון לראייתו של א"א, לזאת העמידו באמצע ארץ ישראל שיוכל לראות האלכסון.

(דבר המלך (ליורנו תקס"ה) בהקדמה, לרבי אברהם מבראד)

אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך, ולא תאמר אני העשרתי את אברהם. (יד כג)

שמעתי מאבי מורי הגאון נר ישראל רבי זעקל פאללאק ז"ל שאמר בפירוש הכתוב בשם רבו החתם סופר זצוק"ל, כי אאע"ה נתן מעשר מכל, ואפילו זאת המעשר שכבר נתן למלכי צדק, החזיר מכיסו למלך סדום. וז"ש אם מחוט ועד שרוך נעל, וחזר ואמר ואם אקח מכל אשר לך, כלומר אפילו המעשר שנתתי לא אקח משלך, ולא תאמר אני העשרתי את אברהם, כי אמרו רז"ל (שבת קיט.) עשר בשביל שתתעשר, וא"כ יאמר מלך סדום שצ"י המעשר שנתן משלו נתעשר עכד"ק.

(וידבר משה (באניהאד תרנ"ה) לרבי משה פאללאק אב"ד באנהרט)

ותקרא שם ה' הדובר אליה אתה אל ראי. (טז יג)

הנה ארבע מלאכים באו אל הגר כפירש"י, והמלאך הרביעי אמר לה הנך הרה ויולדת בן וקראת שמו ישמעאל כי שמע ה' אל עניך וגו', ותקרא שם ה' הדובר אליה אתה אל ראי, ודקדקתי למה אמרה אתה אל ראי לאחרון שבהם, הלא כאן היו ד' מלאכים ולמה דוקא הוא אל ראי, שהוא מלאך ולא ג' הראשונים. ויבואר ע"פ הגמרא דמגילה (ג.) ויהי בהיות יהושע בירחו וגו' וישתחו ויפול על פניו (יהושע ה יג), ומקשי והיכי עביד הכי הא אמרו אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה חיישינן שמא שד הוא, וכתבו התוס' דהיינו אפילו ביום היכי דשכיחא מזיקין, ומשני גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה, והוא אמר כי שר צבא ה' אני, וא"כ ודאי שהוא מלאך.

ולפ"ז אתי שפיר, דאצל הגר באותן מלאכים ראשונים סברה שמא שד הוא, לכן לא אמרה להם אתה אל ראי, אבל המלאך הרביעי אמר וקראת שמו ישמעאל כי שמע ה' אל עניך, לזה אמר הכתוב ותקרא שם ה' הדובר אליה, לאותו מלאך שאמר לה שם ה', לזה היא אמרה אתה אל ראי, דהוא ודאי מלאך.

(שמעון ולוי (ואלקווא תק"י) לרבי שמעון ב"ר קיס קדיש, בהקדמת הספר)

לא תקרא שמה שרי כי שרה שמה. (יז טז)

הלשון כי שרה שמה משמע שכבר נקראת שרה, ולכך אינה ראויה להיקרא שרי, ויש להקשות היכן מצינו שכבר נקראת שרה. וכן לא מצינו שאמר הכתוב כן לאברהם כי שמך אברהם, רק והיה שמך אברהם (יז ה), וכן ביצקב אמר ישראל יהיה שמך (לה י.) הכל בלשון עתיד.

וי"ל הטעם שאמר כן בשרה, כי מיד שנקרא בעלה אברהם על שם כי אב המון נתתיך, גם אשתו היא שרתי במדינות, ואם כן כבר נקראת שמה שרה. ועל דרך הלצה, כדרך כל רב מיד אחר שנסמך, גם אשתו נקראת רבנית.

(אגרת הטיוול לרבי חיים אחי המהר"ל, חלק הפשט ערך לא)

ואת בריתי אקים את יצחק. (יז כא)

שמעתי בשם ש"ב השם הגדול המפורסם מוה"ר נתן מק"ק בראד בן הגאון חכם צבי ז"ל במדרש ואת בריתי אקים את יצחק, אותה שנה מעוברת היתה ע"כ.

ופירש ע"פ דאיתא ביפה תואר שהוכיח שיצחק היה חי על עפ"י נס, לפי שגולד לח' חדשים מתשרי עד ניסן, דהשנה היתה מעוברת לדעת המדרש עיי"ש. ואיתא במדרש פר' נח ואת בריתי אקים, על הפירות שלא ירקבו, ופירשו למה היה צריך ברית, לפי שהוא נגד הטבע וע"פ נס, ומה שהוא ע"פ נס צריך ברית. וזהו פ' המדרש ואת בריתי אקים את יצחק, וקשה למה היה צריך ברית על זה, לכן קאמר אותה שנה מעוברת הוי, וא"כ נולד לח' חדשים וחי ע"פ נס, ולכן היה צריך לברית ודפח"ח.

(תקנתא דמשה (אלקסניץ תקכ"ח) לרבי משה אב"ד רודניא)

אנכי מגן לך וגו' מה תתן לי ואנכי הולך עירי. (טו א)

במדרש אמר הקב"ה לאברהם אנכי מגן לך, שכרך אתנה לך מתנת חנם, ע"כ ותמוה. והקשה הגאון רבי אברהם ברודא זצ"ל מפראג, לפי המדרש מאי חיבור לסיפא דקרא שהשיב אברהם מה תתן לי ואנכי הולך עירי.

ונ"ל דהמפרשים כתבו דצדיקים אינם צריכין למתנת חנם, כי די והותר להם מתן שכרם מהקב"ה בעד זכותם. אך ורק דאיתא לעולם ישאיר אדם זכות לבניו, א"כ צריכין אף הן למתנת חנם כדי שישארו לבניהם זכות ע"כ.

והשתא א"ש אמר הקב"ה לאברהם אנכי מגן לך שכרך, דהיינו מתנת חנם לדעת המדרש, והיה קשה לאברהם מפני מה צריך הקב"ה ליתן לי מתנת חנם, וכי אין לי שכרי בעוה"ב עבור מצותי חוקתי ותורתך, וצ"ל משום זכות בניו שישארו לאחר מותו, ושפיר השיב אברהם בצחות לשונו אנכי הולך עירי, וא"כ ל"ל מתנת חנם וק"ל.

(תפארת צבי (אמסטרדם תקט"ו) לרבי צבי הירש מלויצק)

הגה"ק רבי אבדהם ברודא מפרנקפורט

- ל' ניסן תע"ז -

הגה"ק מוה"ר אבדהם ברודא בהג"ר שאול זצ"ל היה תלמיד הג"ר יצחק חריף אב"ד קראקא, הוא האדם הגדול בענקים גאון הגאונים, שהעמיד תלמידים לאלפים גאוני וגדולי מדינות, ותוקף חריפותו היתה כחרב חדה, הוא אקיים ממש אדם כי ימות באוהל, שלא פסק פומי מגירסא, וכל גאוני עולם הביאו דבריו. ואף שהוא עשה ספרים הרבה על כל ים התלמוד וש"ת עד אין מספר, לא נדפס מהם רק ס' אשל אברהם על קצת מסכתות, ותולדות אברהם עם כתנות יוסף מחתנו מהר"י מפרעמישלא

בתחילה כיהן כאב"ד רויזניץ, ומשם נתקבל לראש ישיבה בפראג, ואח"כ נעשה אב"ד במיץ, ולבסוף בשנת תע"ב היה אב"ד בפראנקפורט במקום הגה"ק רבי נפתלי הכהן בעל סמיכת חכמים. וכל הגאונים בזמנו ולאחר פטירתו, אפי" שלא למדו אצלו קראוהו רבינו הגדול.

בנוסף לגדולתו בתורה היה חסיד וקדוש וטהור, והפריז ממונו והגדיל יתומים בתוך ביתו והשיאם לת"ח, ואחד מהם היה הגאון בעל קרבן נתנאל.

ובשנת תע"ז לפ"ק ל' ניסן ויגוע וימת ויאסף אל עמיו, ומנוחתו כבוד בפראנקפורט, ושוכב בין קברי הגאונים האב"ד דשם בעל הגהות הש"ס והגאון בעל מהרש"ש.